

ג. תביעות פיצויים

במהלך 1997 הגיש המוקד 41 תביעות פיצויים, מהן 35 תביעות לבית המשפט ו-6 תביעות בערכאות מינהליות. כאן נביא רק מספר דוגמאות מייצגות לתביעות שהוגשו ע"י המוקד במהלך שנת 1997:

אלימות והרס בביתו של אחמד סרנדח בירושלים:

תלונה זו נתקבלה במוקד בשנת 1990. לילה אחד, בשעה אחת אחר חצות לערך, התעורר אחמד סרנדח למשמע דפיקות חזקות בדלת הכניסה. טרם הספיק לפתוח, פרצו חיילים את הדלת כשהם מחוררים אותה ושוברים את המנעול. החיילים דחפו את התובע לחדר השינה ונעלו את אשתו ובנו בן השמונה בחדר המקלחת. אחד החיילים בעט בתובע בבטנו והיכה אותו בכל חלקי גופו. החיילים החלו בחיפוש אלים, כשהם מנפצים רהיטים וחפצים, ומכים את התובע מדי חולפם על פניו. בתום החיפוש גררו החיילים את התובע אל מחוץ לבית, ובשלב זה בדק אדם בלבוש אזחי את תעודת זהותו. הוא שחרר אותו כשהוא מתנצל ואומר, כי חשבו בטעות שמדובר באדם אחר המבוקש על ידיהם.

יומיים לאחר האירוע, הגיש מר סרנדח באמצעות המוקד להגנת הפרט תלונה לקצין תלונות הציבור של מג"ב. הוא סבר באותו שלב כי החיילים שפרצו לביתו היו שוטרי מג"ב. כעבור מספר ימים הודיע קצין תלונות הציבור של מג"ב כי התלונה הועברה למשטרה הצבאית החוקרת, שכן המדובר כנראה בחיילים. בדיעבד הסתבר, כי המשטרה הצבאית החוקרת לא חקרה את האירוע, ולא נמצא במצ"ח כל חומר בעניין התלונה. עקב רשלנות אופיינית של רשויות החקירה, לא מוצה, על כן, הדין עם החיילים.

פניית המוקד לקצין מטה תובענות לפצות את מר סרנדח סורבה בנימוק, שלא אותר כל רישום או דו"ח מצ"ח בגין הארוע. המדינה, שהתרשלה בחקירה, נתלתה בתוצאות רשלנותה כדי להימנע מלפצות את הנפגע. ביום 3.3.97 הגיש המוקד להגנת הפרט תביעה בשמו של מר סרנדח לבית משפט השלום בירושלים. סרנדח תבע מהמדינה 30,000 ש"ח. בספטמבר הוגש כתב הגנה כללי, בו נמסר, בין היתר, כי המדינה טרם איתרה את המסמכים הרלוונטיים. התביעה נמצאת היום בשלב של קדם משפט.

התעללות בילדים ופעולת נקם בבית משפחת קוסבה:

בחורף 1990 היתה מוצבת תצפית גג על ביתה של משפחת קוסבה במחנה הפליטים קלנדיה. באחד הימים התפתח עימות בין המשפחה לבין החיילים, על רקע נזקים שגרמו החיילים בבניין. שישה חיילים, מוותיקי הפלוגה שישבה אז בקלנדיה, נדברו ביניהם והגיעו לבית בשעות אחר הצהריים לפעולת תגמול. על גג הבית ישבו אותה שעה בתצפית שלושה חיילים נוספים. החיילים נכנסו לדירת המשפחה, ניפצו חפצים ורהיטים, קרעו תמונות משפחתיות ומסמכים

אישיים והשמידו מזון. אז לקחו החיילים שניים מילדי המשפחה, בני 13 ו-15, העלו אותם על גג הבית, שם היכו את הילדים, בעטו בהם והורו להם לשכב על גבם בשלולית מים שהיתה על הגג. כשהם שוכבים כך, ערמו החיילים מרצפות שהיו מונחות על הגג על בטניהם של הילדים. הילדים אולצו להישאר כך על הגג משך מספר שעות. היה זה יום חורפי וגשום.

בגין אירוע זה, ובעקבות תלונת המוקד להגנת הפרט, הורשע החייל דוד שמש בבית דין צבאי בחקיפה ובהתנהגות שאינה הולמת. נגזרו עליו חודש מאסר בפועל ושלושה על תנאי והורדה לדרגת טוראי.

ב-4.2.97 הגיש המוקד להגנת הפרט תביעה כנגד תשעת החיילים שהיו מעורבים באירוע. מאחר שהיה ברור שמדובר בפעולת תגמול שהחיילים יזמו על דעתם, ומאחר שאחד החיילים הועמד לדין, החליט המוקד שלא לתבוע במקרה זה את המדינה. הנחתנו היתה שהמדינה תוכל לטעון בהצלחה שאיננה אחראית למעשי החיילים במקרה זה. והנה, שלושה שבועות לאחר הגשת כתב התביעה, פנתה אלינו פרקליטות המדינה והודיעה כי המדינה תייצג את החיילים בתיק, וביקשה לסיים את התיק במהירות האפשרית, ללא הגשת כתב הגנה וללא הוכחות. תוך שבועות ספורים הושגה פשרה בתיק, אשר קיבלה תוקף של פסק דין, והתובעים פוצו בסך של 32,000 ש"ח.

מכות ע"י שוטרי מג"ב:

בפברואר 1994 עיכבו ארבעה שוטרי מג"ב את האחים מאמון ורמאח רומה, שהיו אותה עת ברכבם בדרכם לביתם ביריחו. השוטרים העלו את האחים לג'יפ מג"ב והסיעו אותם לדרך צדדית במקום מרוחק. שם הורידו השוטרים את האחים מהג'יפ והפליאו בהם מכות, סטירות ובעיטות. את אחד האחים, שניסה להימלט, דחפו השוטרים כך שנפל והתגלגל במדרון. לבסוף נטשו שוטרי מג"ב את האחים במקום כשהם חבולים ושרועים על הקרקע. ארבעת השוטרים הורשעו בבית המשפט השלום בשימוש לרעה בכוח המשרה. הם זוכו מחמת הספק מאשמה של תקיפה הגורמת חבלה של ממש בנסיבות מחמירות. שניים מהם, שערערו, זוכו בבית המשפט המחוזי גם מהעבירה של שימוש לרעה בכוח המשרה.

ביום 29.6.97 הגיש המוקד להגנת הפרט תביעה נגד שוטרי המג"ב ונגד המדינה.

גם במקרה זה התנדבה המדינה לקחת על עצמה את מלוא האחריות ופיצתה את האחים בסך של 17,500 ש"ח.

תפיסת גג שלא כדין:

בית משפחת עבדאללה ניצב בצומת דיר בלוט, בנפת טול כרם. בשנת 1990 הוחרם הבית ע"י צה"ל, ונאטם. בנוסף, עשה בו צה"ל שימוש כמאחז קבוע ונקודת תצפית. לקראת סוף שנת 1994 אישר שר הביטחון דאז את הסרת האטימה, ובראשית שנת 1995 - כפי שהסתבר בדיעבד - נחתם צו מחילה המשיב את הבית לחזקת המשפחה. אלא שעד 29.2.95 לא עזבו החיילים את הבית. אדרבא, במהלך שנת 1995 גרם הצבא לנזקים לבית, ביצע עבודות בנייה על גגו ועקר עצי זית שבחלקה שסביב הבית. בין היתר הושחת הריצוף בבית, ניזוק הגג, נהרסה מערכת החשמל, נפרץ קיר והושחתו אחריים, הושחת הצבע ונשברו דלתות וחלונות. כל השנים נמנע מהמשפחה למסוק את הזיתים, ושלושים עצי זית, רובם בני חמישים שנה, נעקרו. בנוסף, זוהמה הבאר של המשפחה. רק בעקבות תלונות ופניות חוזרות של המוקד להגנת הפרט, העביר היועץ המשפטי של הגדמ"ע לידי המוקד בפברואר 1996 את צו המחילה שנחתם למעלה משנה קודם לכן. נדרשו שבועיים וחצי נוספים ואיום בפנייה לבג"צ, כדי שחיילי צה"ל יפנו את הבית.

ביום 2.6.97 הגיש המוקד להגנת הפרט תביעה נגד המדינה. המדינה נתבעה לפצות את המשפחה על הנזקים שנגרמו לבית ולמטע הזיתים ועל התפיסה הבלתי חוקית של הבית. התביעה עומדת על סך של 152,195 ש"ח.

בכתב ההגנה שהוגש נטען, בין היתר, כי ביצוע צו המחילה עוכב בשל איומים של מתנחלים לתפוס את הבית, ולצורך הערכות מחדש של צה"ל ואיתור מאחז חלופי.

מותו של טלאל אבו עיסא:

טלאל אבו עיסא נורה למוות בשכם ביום 8.12.95. קצין צה"ל, סגן מיכה לוי, הוא שירה את הירי הקטלני מהג'יפ בו ישב, והמשיך בירי גם לאחר שירד מהג'יפ. הוא ירה שלא דרך כוונות, אל תוך הסמטה בה הלך המנוח עם חבריו. לגירסת הצבא, באותו יום, בשלב קודם ובמקום אחר, נזרקו לעבר הג'יפ אבנים, בקבוקים ורימוני גז. אולם לא היתה כל התקפה על הג'יפ במקום הירי, ולא נשקפה לחיילים כל סכנה. למרות זאת, לא הורתה הפרקליטות הצבאית להעמיד את הקצין לדין על הירי וההריגה, אלא על אי מתן טיפול רפואי לאבו עיסא, לאחר שזה נפגע.

ביום 3.12.97 הגיש המוקד תביעה נגד המדינה ונגד סגן לוי. סכום התביעה - 255,000 ש"ח. המדינה לקחה על עצמה, כרגיל, גם את ייצוגו של לוי. כתב ההגנה שהגישה המדינה הוא בעיקרו הכחשה כוללת של כתב התביעה.

נראה, שלא פעם הדרך היחידה לאכוף את זכותם של תושבי השטחים לכבוד ולשלימות הגוף, היא באמצעות תביעת פיצויים על הפרת זכויות אלו. מערכת אכיפת החוק מקילה עם החיילים והשוטרים, ע"י חקירות רשלניות, הימנעות מהעמדה לדין ועונשים מזעריים למי שהורשעו בדינם. ברמה ההצהרתית המדינה מתנערת מ"חריגים שסרחו", אך כאשר הם נתבעים בבית המשפט לפצות את קרבנותיהם, המדינה מגבה אותם, מייצגת אותם ומפצה את התובעים במקומם.